

SYSTÉM KATEGÓRIÍ MATERIALISTICKEJ DIALEKTIKY

V. ČERNÍK: Systém kategórií materialistickej dialektiky. [Kritika Hegelovej Logiky ako vedy.] Nakladateľstvo Pravda, Bratislava 1986, 730 s.

Koncom roka 1986 vyšla monografia V. Černíka *Systém kategórií materialistickej dialektiky*. Napriek tomu, že je to téma z hľadiska marxisticko-leninskej filozofie nesporne významná, nie je jej riešenie a nehovoriac už o type systematického monografického spracovania, každodennou záležitosťou. Z hľadiska hodnotenia stavu výskumov v oblasti dialektiky u nás vynikne prínos tejto práce ešte výraznejšie. V rámci našej filozofickej tvorby je to prvý a priekopnícky pokus o výstavbu celostného systému kategórií marxisticko-leninskej dialektiky. Je to priekopnícky pokus nielen tým, že V. Černík predkladá vlastné riešenie systematického výkladu princípov, zákonov, metód a kategórií materialistickej dialektiky a ako sám zdôrazňuje, jeho riešenie je len „jedným z možných prístupov“ (s. 9), ale aj tým, že výskum danej problematiky posúva dopredu a odhaľuje nové problémové oblasti, ktoré bude ešte len potrebné riešiť.

Autor hovorí, že „vybudovať dialektickú logiku znamená v podstate vyriešiť nasledujúce úlohy: a) rekonštruovať systém kategórií materialistickej dialektiky; b) na tomto základe rozpracovať systém metód materialistickej dialektiky a prebudovať celý systém metód vedeckej práce; c) rozvinúť nástroje formálnej logiky tak, aby plne zodpovedali potrebám jazykového usústavnenia myšlienkového činnosti prebiehajúcej v dialektických formách“ (s. 25—26). Hoci sa V. Černík sústredil predovšetkým na úlohu rozpracovať a rozvinúť systém kate-

górií materialistickej dialektiky, významne prispieva svojimi analýzami aj k riešeniu druhej úlohy, k rozpracovaniu systému metód materialistickej dialektiky a naznačuje možné smery prebudovania celého systému metód vedeckej práce.

Úlohou našej recenzie nie je a nemôže byť reprodukovanie, hoci len stručné, celého bohatého obsahu predkladanej práce, ale predovšetkým nám pôjde o zhodnotenie jej úrovne a novosti z hľadiska súčasného stavu výskumov v oblasti materialistickej dialektiky.

Už výber takej závažnej problematiky, jej zložitost a jej riešenie predpokladá autora, ktorý má v danej výskumnej oblasti skúsenosti, hlbokú orientáciu a znalosti, značnú filozofickú erudíciu. Medzi takých autorov V. Černík nesporne patrí a každému čitateľovi, ktorý sa u nás trochu zaujíma o filozofiu a metodológiu vied, sa nepredstavuje zaujímavou prácou po prvý raz.

Práca o systéme kategórií odráža základné trendy a tendencie v oblasti vývinu marxisticko-leninskej filozofie v súčasnosti, najmä zvýšený záujem o výskum tejto problematiky v posledných rokoch, predovšetkým v ZSSR. Svedčí o tom niekoľko edícií viacsväzkových prác, napríklad *Materialističeskaja dialektika kak obščaja teorija razvitiija* (1982—1983), *Materialističeskaja dialektika* (1981—1985), *Materialističeskaja dialektika kak naučnaja sistema* (r. 1983 vyšiel prvý zväzok, predpokladá sa 8 zväzkov). V. Černík svojou prácou dôsledne nadväzuje na

myšlienkové bohatstvo klasikov marxizmu-leninizmu a na najprogressívnejšie tradície marxistického filozofického myslenia vôbec, ako aj na pokrokový filozofický odkaz minulosti. Svedčí o tom nielen literatúra použitá v práci, ale predovšetkým celý jej obsah.

Monografická práca V. Černíka je originálna, nie však v zmysle nejakej samoučelnosti, ale v zmysle tvorivého a nového prístupu k riešeným problémom systému kategórií. Čo práca prináša *nové*, to ešte explicitne uvedieme. Jedno však treba uviesť v úvode, a to je „architektúra“, štruktúra celej práce. To nové, čo táto práca z tohto hľadiska znamená, možno charakterizovať takto: existujú práce, kde štruktúra je skôr niečo vonkajšie, vopred dané, čo sa postupne naplňa obsahom a orientuje čitateľa. V práci V. Černíka štruktúra práce je niečo vnútorné, neoddeliteľné od obsahu jednotlivých kategórií, zákonov a metód. Je jasné, že tak ako autor vyvíjal obsah kategórií a celý ich systém, tak sa v procese tvorby vyvíjala a dotvárala celá štruktúra práce. Už samotná štruktúra práce je významným výsledkom prinášajúcim mnoho nových prvkov k poznaniu systému kategórií materialistickej dialektiky. Z tohto hľadiska vytvára základ pre vecnú a racionálnu konfrontáciu vo vzťahu k iným prístupom k výstavbe kategoriálneho systému materialistickej dialektiky.

Pre pochopenie toho, čo *práca prináša nové*, je dôležité uvedomenie si myšlienkovú kontinuitu na predchádzajúce výsledky, ktoré V. Černík dosiahol vo svojich doteraz publikovaných monografiách. Ide o jeho *Dialektický vedecký zákon, Myšlienkový experiment*, ale najmä o *Problém zákona v marxistickej metodológii vied* (analyzovaný zákon z hľadiska dôsledného marxistického historizmu) a *Teo-*

riu poznania (predovšetkým analýza Marxovej logickej a historickej metódy, prakticko-duchovnej činnosti, dialektiky ako logiky a teórie poznania a jej rozvinutie atď.). Mnohé z týchto základných výsledkov sa uplatnili a zdôvodnili v predkladanej práci.

Nová Černíkova kniha je výsledkom mnohoročnej usilovnej a cieľave domej heuristickej predprípravy, postupného objasňovania zložitých problémov a dotvárania precíznej štruktúry práce. Keď v hodnotení uvedieme, že je to dielo *syntetické* a v mnohých smeroch encyklopedické, nie je to fráza. Treba si uvedomiť, že vo vzájomných vzťahoch a súvislostiach je analyzovaných približne 120 kategórií, zákonov a metód dialektiky.

V prvej časti práce autor sústreďuje pozornosť na analýzu myslenia ako predmetu dialektickej logiky, skúma pôvod a funkciu filozofických kategórií, povahu kategoriálneho systému, princípy jeho výstavby a jeho základné funkcie. Možnosť dialektiky ako logiky skúma autor ako niečo podmienené. Samotná podmienenosť dialektiky ako logiky je predpokladom jej vedeckosti. Autor hovorí o nasledujúcich podmienkach: dialektika musí byť vedou o formách a zákonoch myslenia. „Ak by neskúmala myslenie z hľadiska jeho formy, ale z hľadiska obsahu, nebola by logikou“ (s. 12); musí byť vedou o formách a zákonoch vývinu myslenia, jeho objektívneho obsahu. Predpokladá uplatnenie „princípu dôsledného historizmu vo vzťahu k formám a zákonom myslenia“. „Skutočnými logickými formami... nie sú pojem, súd, úsudok, ale celý súhrn metód ich tvorenia“ (s. 12); dialektika musí byť vedou o formách a zákonoch pravdivého poznania a zahrnúť i podmienku, kritérium tejto pravdivosti, pojem praxe; samotné myslenie musí pochopiť ako vše-

obecnu a kooperovanu ludsku cinnost; napokon dialektika musi preskumat zvladnostni jazykového a praktického spredmetnenia výsledkov myšlienkovvej cinnosti (t. j. preskumat vzťah medzi dialektickou a formálnou logikou).

Pri analýze myslenia ako predmetu dialektickej logiky V. Černík rozvíja ideu o myslení ako o dvojitom subjektovo-objektovom vzťahu (kde sa myslenie chápe ako určitý proces myšlienkovvej cinnosti) a subjektovo-subjektovom vzťahu (kde myslenie vystupuje ako určitá spoločenská forma imanentná tomuto procesu). Myslenie je pochopené ako zjednotenie dvoch protikladných momentov — procesu myšlienkovvej cinnosti a spoločenskej formy tejto cinnosti. Ako také podlieha špecificky spoločenským zákonom.

V rámci budovaného systému kategórií musia aj kategórie dialektiky spĺňať určité podmienky: predovšetkým musia mať konkrétne všeobecný charakter, vyjadrovať zákonitosti vzťahu medzi prírodou a spoločnosťou a myslením, mať charakter relatívnej nevyhnutnosti, t. j. platíť vždy a všade, kde sú dané ich imanentné podmienky — príroda, spoločnosť a myslenie. Musia byť „obsažnou formou“, t. j. vyjadrovať objektívny, od subjektu nezávislý obsah a napokon samotné musia podliehať špecifickému pohybu a vývinu.

Pri analýze pôvodu filozofických kategórií autor zdôrazňuje, že ako obsažné formy ľudského myslenia „vznikajú z potrieb praxe“ (s. 31), že „skutočný pôvod filozofických kategórií, vysvetlenie ich všeobecnosti a nevyhnutnosti musíme hľadať v objektívnej, prírodnej a spoločenskej realite“ (s. 34). Nasledovne autor identifikuje základné funkcie filozofických kategórií — svetonázorovú, gnozeologic-

kú, logickú, metodologickú a ideologickú.

Z charakteru filozofických kategórií a povahy systému autor dôsledne vyvodzuje a špecifikuje vlastnosti kategoriálneho systému materialistickej dialektiky. Osobitne formuluje princípy jeho výstavby a funkcie, ktoré má plniť.

Výstavba kategoriálneho systému materialistickej dialektiky podľa V. Černíka predpokladá dôsledné uplatnenie princípu vývinu a materiálnej jednoty sveta, princípu odrazu, princípu historizmu, princípu konkrétnej jednoty dialektiky, teórie poznania a logiky a princípov vedeckej objektivity a stranickosti (s. 44—48). Autor tieto princípy pri vlastnej výstavbe kategoriálneho systému dôsledne uplatňuje.

Z uvedených princípov si všimnime zmysel uplatnenia princípu materiálnej jednoty sveta a princípu vývinu. 1. „Princíp materiálnej jednoty sveta vyžaduje, aby každá filozofická kategória svojím spôsobom vyjadrovala zákonitý vzťah medzi objektívnym bytím (hmotou) a vedomím (myslením) a aby celý kategoriálny systém vyjadroval proces vývinu tohto vzťahu... od jeho ‚bunky‘ až po jeho výsledok.“ 2. „Princíp vývinu vyžaduje, aby sa celý systém kategórií centralizoval okolo kategórie dialektického protirečenia“, pretože „pojmem dialektického protirečenia je jediným myšlienkovým určením, ktoré je schopné v celostnom systéme zjednotiť polárne kategórie“ a napokon 3. „Kategórie hmoty a dialektického protirečenia sú zároveň aj istým *kritériom jednoduchosti* celého systému, lebo bez nich by nebol systémom kategórií materialistickej dialektiky“ (s. 45).

V. Černík pristupuje k výstavbe kategoriálneho systému materialistickej dialektiky z určitých explicitne formulovaných predpokladov 1.

z predpokladu, že ľudské poznanie sa vyvíja v pulzujúcich, z praxe vychádzajúcich a do praxe sa vracajúcich cyklov, 2. že úplný vývinový cyklus vedeckého poznania má fázu empirickej, teoretickej a prakticko-duchovnej (zamýšľaná prax) činnosti, 3. že kategoriálny systém materialistickej dialektiky svojím bohatstvom kategórií musí pokrývať a umožniť analýzu poznania v rámci všetkých uvedených fáz, 4. musí byť dostatočný na teoretickú rekonštrukciu najvyvinutejších objektov, 5. základnou metódou výstavby kategoriálneho systému je Marxova logická metóda (metóda postupu od abstraktného ku konkrétnemu).

Autor podáva vlastný výklad základných kategórií materialistickej dialektiky a skúma ich miesto a funkcie v reprodukčnom cykle vedeckého poznania. Jednotlivé kategórie sa pritom vyvíjajú; na každom stupni vývinového cyklu vedeckého poznania nabádajú novú kvalitatívnu určenosť a postupne, tak ako sa začleňujú do vzájomných vzťahov a súvislostí v rámci tvoriaceho sa systému kategórií, začínajú plniť všetky svoje základné funkcie (svetonázorovú, poznávaciu, metodologickú...). Autor dôsledným uplatnením *Marxovej logickej metódy* ukazuje, ako sa formuje systém kategórií materialistickej dialektiky ako celostnosť, ktorá je skutočne schopná vývoja. Taktó budovaný kategoriálny systém je zároveň aj podrobným výkladom Marxovej logickej metódy. Okrem toho sa v ňom naznačuje aj špecifikum dialektiky ako historickej metódy, metódy prakticko-duchovnej činnosti a metódy revolučno-praktickej činnosti.

V tomto kontexte chceme poznamenať, že v sovietskej filozofickej literatúre, ale aj v ďalších metodologických prácach, najmä tzv. poznanskej školy, sa mimoriadna pozornosť venovala explikácii Marxovho postupu

od abstraktného ku konkrétnemu. V. Černík tento postup chápe najmä ako metódu, ktorá umožňuje „teoreticky rekonštruovať... historicky vzniknutý systém dialekticky protirečivých vzťahov tvoriacich podstatu zložitých, vyvinutých totalít“ (s. 277). Podobne ako E. V. Ilienkov explikuje Marxov postup od abstraktného ku konkrétnemu ako postup od zmyslovo konkrétného k myšlienkovu abstraktnému („bunke“) a od myšlienkovu abstraktného k myšlienkovu konkrétnemu. Ukázal, že danú metódu nemožno stotožňovať s metódou idealizácie, ktorá v danom postupe plní iba jednu z relevantných funkcií. Marxova logická metóda umožňuje určiť hranice metódy idealizácie. Novým spôsobom odpovedal na otázku vzťahu medzi logickou a historickou metódou, ako aj na otázku logického a historického sledu kategórií. Explikoval Marxovo stanovisko: to, či sa logický a historický sled kategórií bude zhodovať, závisí od okolností. „Ak sa logický a historický sled kategórií meria ich miestom v jednom a tom istom kategoriálnom systéme, môžu sa zhodovať; v dejinách myslenia sa však jednotlivé kategórie merajú ich miestom v rôznych, kvalitatívne odlišných, po sebe nasledujúcich systémoch a typoch racionalít; preto sa môže logický sled kategórií vo vyvinutom systéme rozchádzať s historickým sledom tých istých kategórií v rôznych, po sebe nasledujúcich kategoriálnych systémoch a typoch racionalít“ (s. 663).

Teraz stručne naznačíme postup budovania kategoriálneho systému založeného na vyššie spomínaných predpokladoch, ako ho realizuje v jednotlivých častiach práce V. Černík.

V druhej časti práce si autor stanovil úlohu preskúmať, najsť bunku kategoriálneho systému materialistickej dialektiky. Jeho postup determinujú nasledujúce okolnosti: 1. Vychá-

dza z toho, že samotné filozofické kategórie „ako abstrakcie určitých reálnych vzťahov“ (s. 27) vyjadrujú „zákonitý vzťah medzi prírodou, spoločnosťou a myslením“ (s. 54), ktorý vznikol historicky, na konkrétnom stupni vývinu prírody. 2. Z tohto hľadiska nájsť bunku znamená „nájsť filozofickú kategóriu či skupinu kategórií, ktorá vyjadrí sám proces vznika- nia tohto zákonitého vzťahu“ (s. 54), a „najmä proces formovania a vývinu protirečenia medzi prírodou a spoločnosťou“ (s. 55). 3. Zároveň musí ísť o také kľúčové kategórie, ktoré budú „prechádzať celým systémom kategórií“ (s. 54); ich obsah sa bude rozvíjať v procese budovania celého kategoriálneho systému, od jeho začiatku až po jeho koniec.

Takúto „bunku“ kategoriálneho systému tvoria kategórie hmoty, vedomia a praxe. Práve analýza týchto kategórií s predbežným rozborom jednotlivých fáz reprodukčného cyklu vedeckého poznania (s. 96—105) umožnila autorovi naznačiť základný smer a etapy rekonštrukcie kategoriálneho systému materialistickej dialektiky. „1. Najprv je potrebné analyzovať dialektické formy pojmovej syntézy empirického obrazu bytia, t. j. rozobrať kategórie kvality, kvantity a miery (ako aj ich podsystémy); 2. potom treba urobiť analýzu dialektických foriem pojmovej syntézy teoretického obrazu bytia, t. j. rozobrať kategórie podstaty, javu a skutočností (ako aj ich podsystémy) a napokon 3. je potrebné analyzovať dialektické formy myšlienkového pretvárania bytia, t. j. preskúmať kategórie subjektu, objektu a činnosti (ako aj ich podsystémy)“ (s. 106). Túto zložitú úlohu realizuje autor v tretej až piatej časti práce (s. 107—639). Prítom si treba uvedomiť, že každá z kategórií sa ďalej charakterizuje celým subsystémom, resp. „hniezdom“ kategórií. Tak, na-

príklad, dôsledná analýza kategórie hmoty predpokladá rozbor kategórie stávania, pohybu, časopriestoru, prírodnej a spoločenskej reality. Kategória činnosti vyžaduje vymedzenie kategórií, ako je proces činnosti, spoločenská forma procesu činnosti, spôsob činnosti, materiálna a duchovná činnosť, pravda, hodnota, sloboda atď.

Kategoriálny systém sa takto z jednoduchého systému východiskových kategórií postupne vyvíja do čoraz zložitejšieho a vnútorne hierarchicky usporiadaného dynamického celku. „Ak je už systém vybudovaný, javí sa ľubovoľný bod jeho cyklu (ľubovoľná kategória či kategoriálna väzba) ako jeho začiatok, stred i koniec. Táto jeho vlastnosť umožňuje začínať v praxi vedeckého poznania od ľubovoľnej kategórie. Ktorou kategóriou začneme, závisí už len od povahy skúmaného predmetu alebo od stupňa jeho poznania, v ktorom sa nachádzame“ (s. 642).

Štruktúra systému kategórií nie je vopred daná, ale sa postupne dialekticky vyvodzuje. Nemá kontemplatívny charakter ani vo vzťahu k prírodným a spoločenským vedám. Hoci plní vo vzťahu k nim metodologickú funkciu, vopred im nepredpisuje, že len tak a tak možno vidieť štruktúru skutočností. „Filozofické kategórie sú abstrakciou od špeciálnovednej problematiky; v procese svojej konkretizácie do seba načerpávajú, asimilujú špeciálnovedný obsah, odrážajú ten-ktorý špecifický predmet; aplikovaná filozofická kategória tak získava istú špeciálnovednú modifikáciu, ktorú treba rešpektovať“ (s. 648). A nielen to, vzťah medzi filozofickými a špeciálnovednými kategóriami je často veľmi sprostredkovaný (napríklad všeobecnovednými kategóriami) a vývin špeciálnovedných kategórií sa odráža vo vývine obsahu filozofických

kategórií. Kategórie, ktoré sú „kvintenciou ľudskej praxe“, sa tak ako ľudská praktická činnosť ustavične vyvíjajú.

Vráťme sa však stručne k otázke, čo nového práca prináša. Niektoré aspekty nového prínosu sme už naznačili. Zdôraznili sme, že nové pohľady autor prináša už z hľadiska celej štruktúry práce. Významná a nová je myšlienka využitia pojmu reprodukčného cyklu poznania pri výklade kategoriálneho systému. Umožnilo mu to okrem iného kriticky analyzovať Hegelovo chápanie subjektivity, objektivity a idey, presnejšie povedané, podať zásadnú kritiku tretej časti Hegelovej logiky a prostredníctvom nej aj celého Hegelovho systému. Umožnilo to zároveň autorovi integrálne začleniť do systému kategórií materialistickej dialektiky nový blok kategórií subjektu, objektu a činnosti, čo má zásadný význam nielen pre historicko-materialistickú prestavbu kategoriálneho systému dialektiky, ale aj pre dôslednejšie porozumenie zložitého vzťahu teórie a praxe, ktorý je tak často dezinterpretovaný v buržoáznej filozofii a revizionizme. To je ďalší nový výsledok dosiahnutý v práci. V súčasnosti existujú náznaky v metodologickej literatúre systematickejšie si všímať problematiku prakticko-duchovnej činnosti. Malo to však svoje príčiny, že sa tejto problematike nevenovala dostatočná pozornosť. Jednou z nich bola redukcia procesu poznania len na fázu empirického a teoretického poznania (ktoré sú v buržoáznej metodológii príslušným spôsobom interpretované). Druhou príčinou je, že sa problematika prakticko-duchovnej činnosti nezahrnovala do metodológie; považovala sa len za oblasť aplikácie empirického a teoretického poznania, a nie za predmet teórie poznania, či metodológie vied. Tretia príčina spočíva v tom, že sa

síce uznáva význam praxe i jej preobrazu vo forme zamýšľanej praxe, ale stále sa to pokladá za niečo „vonkajšie“ vo vzťahu k poznaniu ako k čomusi autonómnemu. Autor svojou systematickou analýzou dosiahol a odhalil viacero zaujímavých aspektov v rámci skúmaných problémov. Novým spôsobom ukazuje väzbu medzi kategóriami, metódami a zákonmi, podnetný a nový je výklad pojmu zákona, kategórií miery, protirečenia, vzájomného pôsobenia, formy javov, prevrátenej javovej formy, celostnosti atď.

Autor vo svojej práci presvedčivo ukázal, že až potom, keď máme kategórie usúvzťažnené, ukáže sa nám, kde máme v ich výskume medzery a čo treba ďalej rozpracúvať. Zároveň celým svojím výkladom ukázal, že systematický vývin kategórií materialistickej dialektiky je nevyhnutným predpokladom dôslednej kritiky buržoáznej filozofie, ktorá čoraz viac koketuje s rôznymi prvkami, resp. formami dialektiky.

Z hľadiska celkového hodnotenia práce V. Černíka treba sa nevyhnutne a aspoň stručne zastaviť pri historických analýzach, ktoré sú prakticky obsiahnuté v rámci každej kapitoly. Historické analýzy vo veľmi koncentrovanej podobe ukazujú, ako v zložitom protirečivom procese vývinu filozofie a špeciálnych vied vznikali, formovali sa, vyvíjali a transformovali obsah kategórií. Tieto časti majú pre *pochopenie* systému kategórií *mimoriadny heuristický význam*. Zároveň autor prostredníctvom týchto analýz podáva veľmi fundovanú kritiku predmarxistických i nemarxistických riešení problémov kategórií. Jeho historická analýza vždy dosahuje „hranicu“, prekročenie ktorej vyžaduje zásadné prekonanie predchádzajúceho chápania obsahu jednotlivých kategórií. Súčasne presvedčivo ukazuje,

že skutočné riešenie prináša až marxisticko-leninská filozofia. Zvýrazňuje sa tým myšlienka, že revolučný prevrat, ktorý v oblasti myslenia i praxe znamenal vznik marxistickej filozofie, nebol náhodný, ale má svoje zdroje i dejiny. Tieto časti sú *integračnou zložkou* textu a osobne nepoznám prácu podobného charakteru, ktorá by v takej koncentrovanej forme riešila tieto zložité dejinno-filozofické otázky. Historicko-filozofické poznámky plnia aj inú funkciu. Oboznamujú čitateľa s množstvom iných prístupov k riešeniu problémov výstavby kategoriálneho systému. Čitateľ si ich takto môže konfrontovať s riešeniami, ktoré podáva V. Černík. Sú návodom na zamyslenie a hlbokú diskusiu. Upevňujú vnútornú jednotu, súvislosť celého výkladu.

Práca V. Černíka sa vyznačuje čistotou filozofického štýlu, čo svedčí o vysokej kultúre filozofického myslenia. Svojím charakterom, základným obsahovým zameraním, vnútornou štruktúrou, spôsobom výkladu už teraz patrí medzi významné počiny v oblasti marxistickej filozofickej tvor-

by. Zaoberá sa aktuálnymi a z hľadiska rozvoja marxisticko-leninskej filozofie základnými problémami. Je nesporne významným príspevkom pre rozvoj výskumov systému materialistickej dialektiky a prehĺbenie jej integrujúcej funkcie nielen vo vzťahu k disciplinám marxizmu-leninizmu, ale aj vo vzťahu k ostatným vedným disciplinám. Práca má vysokú teoretickú úroveň, je originálna, prináša veľa nových výsledkov a v mnohých smeroch má encyklopedický charakter. Vytvára novú bázu pre systematický výskum dialektickej logiky na špičkovej úrovni. Nepochybne vzbudí zaslúženú pozornosť u nás i v zahraničí. Je významným príspevkom obohacujúcim našu filozofickú tvorbu. Ak sa niekedy nesprávne stotožňujú pojmy aktuálnosť a novosť, v prípade práce V. Černíka *Systém kategórií materialistickej dialektiky* ich stotožnením veľkú chybu neurobíme. Je to práca nielen aktuálna, ale z hľadiska riešenia mnohých problémov a svojich prístupov aj nová.

Jozef Viceník

FILOZOFIA SPOLOČENSKÉHO VÝVINU

V. N. ŠEVČENKO: Socialno-filosofskij analiz razvitija obščestva. [Sociálno-filozofická analýza spoločnosti] Vyššaja škola, Moskva 1984, 128 s.

Knihy V. N. Ševčenka patrí k okruhu nových filozofických monografií, ktoré sa v ZSSR usilujú o vymaňovanie historického materializmu z jednostrannosti jeho didaktického a sociálno-pedagogického využívania v uplynulom päťdesiatročí, ktoré poznačilo jeho teoretický a metodologický rozvoj silnými scholastickými črtami, ktoré bránili jeho uplatneniu v jeho najvlastnejšej funkcii ako kritickej tvorivej sociálnej filozofie revolučnej premeny spoločnosti. Tematizovať historický materializmus ako

filozofiu vývinu spoločnosti, ako to robí autor danej práce, znamená aktivizovať jeho obsah, poznávacie a sociálne funkcie v podstatnej väzbe na najaktuálnejšie potreby socialistickej spoločnosti, ako sa tieto utvárajú v perspektíve ďalšieho rozvoja a zdokonaľovania socializmu. Úloha urýchliť tempo hospodárskeho a sociálneho rozvoja sovietskej spoločnosti nastolená XXVII. zjazdom KSSZ predkladá pôvodné riešenie obsiahleho komplexu sociálnych problémov štrukturálnej a genetickej povahy na naj-